

ВІДГУК

офіційного опонента
на дисертацію Гойхмана Михайла Ісааковича
на тему «Діагностика проблемних ситуацій та державнерегулювання функціонування банківського сектору в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук з
а спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами

Сучасні виклики, в які значною мірою зумовили розвиток банківського сектору України, виявили відносну неспроможність держави своєчасно діагностувати потенційні проблемні ситуації, що унеможливило своєчасне використання превентивних або протекційних заходів.

Основні регулятори постійно намагались лише пристосовуватись до викликів та робили спроби створити відповідний механізм державного регулювання функціонування банківського сектору. Потрібно відмітити, що ця діяльність була доволі розбалансована та позбавлена взаємодії як в частині, власне самих регуляторів, так й в частині координації застосовуваних заходів впливу на ту чи іншу проблемну ситуацію. Не дивлячись на те, що зміст регуляторного середовища останнім часом перетерпів, мабуть, найбільшу кількість змін, він все ще знаходиться у прямій залежності від зовнішніх та внутрішніх чинників та значною мірою впливає на показники результативності банківського сектору

Отже, проблема забезпечення ефективності та спроможності банківського сектору виконувати покладені на нього функції за рахунок уникнення проблемних ситуацій шляхом державного регулювання його функціонування та наступним забезпеченням довіри до нього з боку базових ринкових суб'єктів, потребує вирішення. Це й визначає актуальність теми дисертаційної роботи Гойхмана Михайла Ісааковича.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичної спрямованості наукових досліджень, які здійснюються ДВНЗ «Університет банківської справи». В рамках теми «Стратегічний розвиток банківського сектору регіону у контексті забезпечення фінансової стабільності (на прикладі банків Харківського регіону)» (номер державної реєстрації 0114U0036033) дисертації приймалась участь у визначенні та обґрунтуванні сучасних тенденцій макроекономічного розвитку економіки України, досліджував основні тенденції змін узагальною

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
Код ЄДРПОУ 34716002
вул. Андріївська, 1, Київ-70, 04070
19.06.2017 № 940/15-83

чих показників діяльності банків України та ефективності стратегічного розвитку банківського сектору у контексті забезпечення фінансової стабільності банків Харківського регіону. У науково-дослідній темі «Покращення фінансового стану підприємства в кризових ситуаціях» (номер державної реєстрації 0115U005824) автор дисертації використовував таксономічний підхід до державного регулювання банківського сектору у напрямі забезпечення уникнення проблемних ситуацій; варіативність функціонального моделювання процесів уникнення проблемних ситуацій в банківському секторі; обґрунтував необхідність структуризації системи діагностики проблемних ситуацій та розробив формалізовану модель розвитку банківського сектору на основі уникнення проблемних ситуацій в його функціонуванні. В темі «Компаративний аналіз реформування та розвитку банківських систем країн світу» (номер державної реєстрації 0114U004861) дисертант провів моделювання та здійснив економічну оцінку ролі державного регулювання банківського сектору у забезпеченні уникнення проблемних ситуацій в ньому.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз змісту дисертаційної роботи, автореферату, основних опублікованих праць Гойхмана М.І. показав, що всі наукові положення, висновки та рекомендації, що представлені у дисертації, характеризуються достатнім ступенем обґрунтованості, що підтверджується: глибоким аналізом наукових робіт зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів у сферах державного банківського регулювання та проблемних ситуацій розвитку банківського сектору в Україні.

Дослідження характеризується використанням значної кількості статистичного матеріалу, коректним застосуванням різного виду моделей; використанням системного підходу, фундаментальних положень теорій фінансів і стратегічного управління, а також сучасних концепцій державного банківського регулювання та діагностики проблемних ситуацій функціонування банківського сектору в Україні.

Дисертант кваліфіковано застосував обрані методи дослідження, а саме структурно-функціонального аналізу – для визначення ефективності моделювання процесу розвитку банківського сектору на основі життєвого циклу його складових; непараметричної статистики та моделювання – для розробки таксо-

номічного підходу до державного регулювання банківського сектору у забезпеченні уникнення проблемних ситуацій, їх діагностики та розробки формалізованої моделі його розвитку на основі уникнення проблемних ситуацій; макропроденційного аналізу – для здійснення комплексного аналізу стану державного регулювання та оцінки його впливу на результативність вітчизняного банківського сектору; логіко-діалектичний – для обґрунтування стратегії та принципів державного регулювання банківського сектору для уникнення проблемних ситуацій; статистичних порівнянь – для економічної оцінки впливу банківського сектору на макроекономічні показники.

Це дозволило автору зробити особистий внесок у розвиток теоретико-методологічних засад та підходів з діагностики проблемних ситуацій та державного регулювання функціонування банківського сектору, поглиблення практичних рекомендацій з підвищення ефективності державного регулювання функціонування банківського сектору в частині діагностики та уникнення проблемних ситуацій.

Отримані автором результати доведені до рівня практичних рекомендацій використовуються центральними органами виконавчої влади, регулятором ринку банківських послуг, спеціалізованими установами, саморегулювними організаціями, банківськими установами, консалтинговими компаніями, що підтверджується відповідними довідками про впровадження.

Обґрунтованість представлених наукових положень базується на аналізі нормативно-правової бази, що регламентує державне регулювання та діагностику проблемних ситуацій в банківському секторі, офіційних даних Національного банку України, статистичних даних Державної служби статистики України. Поглиблює значущість результатів автора використання значної кількості розробок вітчизняних і зарубіжних учених у галузі державного регулювання банківського сектору та оптимізації управління ймовірними проблемними ситуаціями.

Все це свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій Гойхмана М.І.

Аналіз результатів, представлених на захист

Загальним науковим результатом дисертаційного дослідження Гойхмана М.І. є розробка теоретико-методологічних засад діагностики проблемних ситу-

ацій та державного регулювання функціонування банківського сектору, розвиток методичних підходів і підготовка практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності в частині діагностики та уникнення проблемних ситуацій.

На захист автором представлено такі основні наукові результати:

1.Визначено сутнісне розуміння та вплив проблемних ситуацій на функціонування банківського сектору та зміст державного регулювання (с.87-95).

Суть результату: Проблема ситуація в банківському секторі – переломний момент його функціонування, у процесі якого він піддається впливу ззовні чи зсередини, що вимагає якісно нового реагування на це державного регулювання функціонування банківського сектору. Для запобігання виникненню проблемних ситуацій необхідний аналіз та оцінка функціонування банківського сектору, прогнозування факторів впливу на діяльність банків та готовність використання адаптивного інструментарію державного регулювання функціонування банківського сектору.

Наукова новизна результату полягає в тому, що вперше уведено у науковий обіг та розкрито сутність поняття «проблемна ситуація в банківському секторі», під якою слід розуміти переломний момент його функціонування, у процесі якого він піддається впливу ззовні чи з середини, що вимагає якісно нового реагування на це державного регулювання функціонування банківського сектору.

Розроблені пропозиції обґрунтовані на основі теоретичного узагальнення, історико-логічного методу, аналізу і синтезу.

2.Створено методика оцінювання національного банківського сектору з використанням індикативно-геометричного методу та оптимізаційної математичної моделі задачі лінійного програмування (с. 178-187).

Суть результату. Індикативно-геометричний метод на основі розробленої оптимізаційної математичної моделі суб'єкта державного регулювання функціонування банківського сектору із відповідними обмеженнями у вигляді задачі лінійного програмування є найбільш значущим методом оцінювання суб'єктів банківської діяльності. Його використання дає можливість виділити підмножину банків, діяльність або активність яких забезпечує ефективне функціонування сектору загалом.

Наукова новизна результату. Вперше запропоновано оцінювання функціонування вітчизняного банківського сектору із застосуванням індикативно-геометричного методу та оптимізаційної математичної моделі задачі лінійного програмування суб'єкта державного регулювання із відповідними обмеженнями для виділення підмножини банків, діяльність або активність яких забезпечує функціонування банківського сектору.

Розроблені пропозиції обґрунтовані на основі методів економіко-математичного моделювання.

3. Розроблено формалізовану модель розвитку банківського сектору на основі уникнення проблемних ситуацій її функціонування (с.353-371).

Суть результату. Аналіз результатів діагностики проблемних ситуацій у банківському секторі з I кварталу 2006 року по IV квартал 2016 року вказав на незначні коливання значень показників (індикаторів) та інтегральних показників, які від них залежать, не є негативними, а навпаки спостерігається зростаюча динаміка як часткових інтегральних показників, так і комплексного інтегрального показника функціонування банківського сектору.

Наукова новизна результату: вперше побудовано модель діагностики банківського сектору та ідентифікації проблемних ситуацій його діяльності. Зазначена модель, яка базується на визначенні комплексного інтегрального показника діяльності банківського сектору, дозволяє врахувати розширену систему показників, а саме: 1) основні показники діяльності вітчизняного банківського сектору; 2) індикатори фінансової стійкості; 3) економічні нормативи діяльності банків.

Розроблені пропозиції обґрунтовані на основі методів аналізу й синтезу економічного аналізу та математичного моделювання.

4. Розглянуто практичну доцільність використання таксономічного підходу до державного регулювання банківського сектору у забезпеченні уникнення проблемних ситуацій (с. 148-165).

Суть результату. Проведений аналіз різних підходів до опису наслідків державного регулювання функціонування банківського сектору свідчить про доцільність першочергового застосування таксономічного підходу для визначення наслідків такого регулювання, можливість його використання з погляду різних ознак таксономічного визначення змістовності впливів з державного ре-

гулювання функціонування банківського сектору та ознак, за якими розраховується відповідний таксономічний показник.

Наукова новизна результату: удосконалено підхід до розкриття та формалізації опису наслідків з регулювання банківського сектору, який відрізняється від існуючих об'єднуючим узагальненням таксономічного визначення змістовності регулятивних впливів відповідно їх граничних ознак за Парето, що дозволяє розширити проведення аналізу з визначення наслідків впливу запровадженого регулювання.

Розроблені пропозиції обґрунтовані на основі непараметричної статистики та моделювання.

5. Сформовано збалансовану систему аналітично-оціночних показників діяльності банківського сектору на основі системного підходу із врахуванням їх індивідуальних особливостей, характеру існування та інтегрального показника державного регулювання банківської системи (с.165-177).

Суть результату. Збалансована система аналітично-оціночних показників державного регулювання функціонування банківського сектору має включати оцінювальну функцію основних показників функціонування вітчизняного банківського сектору; оцінювальну функцію індикаторів фінансової стійкості; оцінювальну функцію економічних нормативів державного регулювання функціонування банківського сектору.

Наукова новизна результату. Удосконалено науковий підхід до формування збалансованої системи аналітично-оціночних показників державного регулювання банківського сектору на основі врахування їх особливостей та оптимального розподілу на кластери завдяки застосованому критерію (міжкластерної відстані Махаланобіса), визнання «персональних» дискримінантних функцій банківських установ та повторного розрахунку загального інтегрального показника (функціонування банківського сектору).

Розроблені пропозиції обґрунтовані на основі регресійно-кореляційного аналізу.

6. Оцінено функціональні залежності між сформованою множиною макроекономічних показників та державним регулюванням банківського сектору України на основі методичних рекомендацій щодо моделювання банківського впливу на показники національної економіки та державні регуляторні механізми (с.229, 241-244, 246-247, 251, 254).

Суть результату. Діагностика проблемних ситуацій в банківському секторі має розглядатися як обов'язковий етап дослідження проблем, що характеризують його функціонування. Аналіз різного роду параметрів – показників (індикаторів) функціонування банківського сектору дозволяє визначити причини та місця виникнення проблемних ситуацій, а своєчасно проведена діагностика створює необхідне аналітичне підґрунтя для обґрунтування управлінських заходів.

Наукова новизна результату. Удосконалено підхід до моделювання та оцінки функціональних залежностей між макроекономічними показниками та державним регулюванням функціонування банківського сектору завдяки агрегуванню (структуризації) аналітично-оціночних показників для побудови збалансованої системи індикаторів функціонування банківського сектору.

Розроблені пропозиції обґрунтовані на основі математичного моделювання, регресійно-кореляційного аналізу та макропруденційного аналізу.

7. Обґрунтовано напрями удосконалення інституційного та нормативно-правового забезпечення державного регулювання вітчизняного банківського сектору (с. 317-333).

Суть результату. Визначені в роботі проблеми державного регулювання функціонування банківського сектору зумовили необхідність розвитку концептуальних засад удосконалення його інституційного та нормативно-правового забезпечення. Загальна концепція державного регулювання функціонування банківського сектору має включати участь держави у вирішенні суттєвої проблеми банківського сектору з управління проблемними активами банків.

Наукова новизна результату. Набули подальшого розвитку засади щодо удосконалення інституційного та нормативно-правового забезпечення державного регулювання вітчизняного банківського сектору, які, на відміну від існуючих дозволяють врахувати можливість формування управлінських впливів відповідно до підтримуючої, стимулюючої або компенсаційної діяльності держави.

Розроблені пропозиції обґрунтовані на основі узагальнення, логічного методу, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, системного підходу.

8. Підготовлено науково-практичні рекомендації щодо модернізації державного регулювання банківського сектору (с. 333-353).

Суть результату. Робота над змінами до чинного законодавства повинна враховувати поточні виклики та потенційні загрози. До неї обов'язково повинні долучитись усі, хто прямо чи опосередковано причетний до банківської діяльності. Інструментами реалізації мають стати регуляторні, організаційні та інституційні заходи, практична імплементація яких дозволить: створити умови до появи більш якісних інструментів, переглянути регулятивні засади та якість регулювання функціонування банківського сектору.

Наукова новизна результату. Набули подальшого розвитку та обґрунтовані концептуальні засади щодо посилення ролі держави в контексті складових поточного та майбутнього «пакету» реформ, що, на відміну від існуючих, дозволить розвинути існуючі відносини як зовнішніми (законодавча складова), так і внутрішніми (регуляторна складова) методами, що здійснює держава.

Розроблені пропозиції обґрунтовані на основі узагальнення, логічного методу, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, системного підходу.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Наукова цінність та практична значимість одержаних результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації теоретичних і науково-методичних положень щодо застосування:

- моделі діагностики банківського сектору та ідентифікації проблемних ситуацій в ньому, яка базується на визначенні комплексного інтегрального показника його функціонування з урахуванням розширеної системи показників, а саме: 1) основних показників функціонування банківського сектору; 2) індикаторів фінансової стійкості; 3) економічних нормативів діяльності банків. Це дозволяє врахувати особливості досліджуваних банківських установ на основі системного підходу та прогнозувати стан функціонування банківського сектору за допомогою моделювання різних сценаріїв його розвитку;

- запропонованої моделі діагностики банківського сектору та ідентифікації проблемних ситуацій його діяльності, яка дозволяє врахувати та розширити систему використовуваних показників та спрогнозувати майбутній стан банківського сектору за допомогою моделювання різних сценаріїв його розвитку.

Теоретична цінність одержаних у дисертації наукових результатів полягає у розвитку методологічного базису формування системи діагностики проблем-

них ситуацій та державного регулювання функціонування банківського сектору, а саме:

- уведеному у науковий обіг та розкритому понятті «проблемна ситуація в банківському секторі»;
- обґрунтованим складовим системи підтримки прийняття рішень як сукупності специфічних ознак державного регулювання банківського сектору;
- підходу до розкриття та формалізації опису наслідків державного регулювання банківського сектору як об'єднуючим узагальненням таксономічного визначення змістовності його впливів.

Підтвердженням можливості використання результатів дисертації в діяльності регуляторних органів, саморегульованих організацій, окремих банків є наявність довідок про впровадження.

Наукові положення та результати дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні дисциплін: «Аналіз банківської діяльності», «Фінансовий менеджмент у банку», «Фінансове планування в банку», «Управління фінансовою стабільністю банку», «Банківське регулювання та нагляд», «Інноваційні технології» (акт про впровадження № 103 від 06.10.2016 р.) та Інституту банківських технологій та бізнесу ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні таких дисциплін: «Фінансовий менеджмент в банку», «Аналіз банківської діяльності», «Інноваційні технології (тренінги)» (акт про впровадження № 393 від 14.12.2016).

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація чітко структурована: вступ, чотири розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності.

Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій дисертаційної роботи.

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача

Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до докторських дисертацій з спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

За результатами проведеного дослідження опубліковано 39 наукові праць загальним обсягом 42,1 д. а., з яких: три монографії, у тому числі одні одноосібна (обсягом 18,6 д.а.), дві колективні монографії (особисто автором належить 9,3 д.а.), 29 статей у наукових фахових виданнях, журналах, збірниках наукових праць (у тому числі: 1 – у виданні, що входить до наукометричної бази даних «SCOPUS», 2 – у виданні, що входить до наукометричної бази даних Web of Science, 23 статті – в інших наукометричних базах).

У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертант відображено повною мірою.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи визначені в аналізі зі одержаних автором результатів

Оцінюючи в цілому достатній рівень розробки теоретико-методологічних і методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними.

1. При розгляді системи підтримки прийняття рішень у діагностиці проблемних ситуацій та державному регулюванні банківського сектору (стор. 95-115) бажано було б ці ознаки «ввести» у відповідний механізм, який розкриває місце зазначеної системи у досліджуваному процесі.

2. На рис. 1.1 (стор. 47) автором наводяться суб'єкти, які беруть участь у державному регулюванні банківського сектору. Однак, зі змісту рисунку не зрозумілими залишаються питання координації та взаємодії основних представників регуляторного середовища банківського сектору.

3. У роботі:

- (п.2.4, табл. 2.4-2.5) не зрозумілим є значення рівня значущості результатів та його інтерпретація, а також не представлені причини, заради яких були виконані розрахунки дискримінантних функцій для всієї множини показників $I_j=1-3$;

- (п.2.4, табл. 2.7-2.9) був застосований критерій відстані Махаланобіса але не зрозуміло, з якою метою він був застосований для індикаторів функціонування установ банківського сектору України для різних інтегральних показників;

- (п.2.4, стор. 178-187) був застосований індикативно-геометричний метод, але не наведені причини його вибору та переваги застосування у порівнянні із іншими відомими методами.

4. У підрозділі 3.4 (на стор. 271) йдеться про визначені автором інтегральні показники діяльності вітчизняного банківського сектору, які в дисертації підлягають широкому аналізу та оцінці. В якості таких інтегральних показників автор виділяє основні показники функціонування банківського сектору (табл. 3.27), індикатори фінансової стійкості (табл. 3.30) та економічні нормативи (табл. 3.33). Вважаємо, що було б доцільно в роботі більше уваги приділити обґрунтуванню обрання саме цих напрямів оцінювання функціонування банківського сектору.

5. У підрозділі 4.2. (с. 317-333) автор пропонує вирішувати проблеми управління проблемними активами через створення санаційного банку. Але, з змісту підрозділу не зрозуміло, які перешкоди на шляху його створення існують в Україні та який економічний ефект від його запровадження.

6. У підрозділі 4.4 дисертації на стор. 364 автор зауважує на необхідності проведення стрес-тестування за показниками проблемної заборгованості з метою виявлення чітких взаємозалежностей між досліджуваними фінансовими показниками та результируючим інтегральним показником проблемної заборгованості. Однак в роботі не наведені відповідні розрахунки, що розкривають суть стрес-тестування.

У цілому, висловлені зауваження не знижують високий рівень дисертаційної роботи та суттєво не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Гойхмана Михайла Ісааковича є цілісною, завершеною, самостійно виконаною, кваліфікованою науковою працею. За результатами проведених автором досліджень отримані нові науково обґрунтовані результати щодо теоретичного узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми що полягає в розробці теоретико-методологічних засад та підходів з діагностики

ки проблемних ситуацій та державного регулювання функціонування банківського сектору, поглибленні практичних рекомендацій з підвищення ефективності державного регулювання функціонування банківського сектору в частині діагностики та уникнення проблемних ситуацій.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни, рівень яких («вперше» «удосконалено» та «набули подальшого розвитку») визначено коректно.

Автореферат є ідентичним за змістом та відображає основні положення дисертації. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають вимогам Міністерства освіти і наук України. Подана до захисту дисертаційна робота характеризується науковим стилем, матеріал викладено в логічній послідовності, що забезпечує доступність його сприйняття. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціалізованої вченої ради та паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота Гойхмана Михайла Ісааковича на тему «Діагностика проблемних ситуацій та державне регулювання функціонування банківського сектору в Україні» за змістом і оформленням відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 56 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 р. № 656), а її автор – Гойхман Михайло Ісаакович – за слугує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри банківського
менеджменту та обліку
Тернопільського національного
економічного університету

Ж. М. Довгань

Підпис	<i>Ж. М. Довгань</i>
Завіряю:	<i>Горисова Т. В.</i>
Зав. загальним відділом	<i>Горисова Т. В.</i>